

технологій, енергетичних продуктів/послуг; наслідування інноваційних технологій, енергетичних продуктів/послуг; селективне інтегрування інновацій. Тобто, рушійною силою задля ефективного енергетичного диверсифікування в Україні повинні виступати відновлювальна, альтернативна енергетика.

Проведене аналізування статистичних даних дозволило констатувати те, що відновлювальна енергетика (включаючи вітроенергетику), виходить із такої категорії як «альтернативна». Останніми роками (2015-2020 рр.), вона стає вже одним із основних напрямків енергетичного розвитку більшості країн світу, особливо це спостерігається у промислово розвинених.

Дослідивши енергетичне диверсифікування, можна зробити висновок, що воно сприятиме забезпеченню досягнення відразу 3-ьох груп економічних, соціальних цілей: стабілізування, гнучкості та гармонійного економічного зростання.

Високий рівень залежності від енергетичних ресурсів (усіх без винятку галузей національної економіки України) її соціальної сфери, домогосподарств тощо) формує їх визначальну роль для процесу забезпечення стабільного, гармонійного, динамічного та інноваційного розвитку суспільства. Доступність енергетичних ресурсів, безперебійність їх постачання, рівень ефективності використання витупатимуть запорукою при досягненні необхідного рівня енергетичної безпеки (однієї із найважливіших складових економічної/національної безпеки за умов розвитку євроінтеграційних процесів).

1. Манаєнко І.М., Кондратюк А.А. Теоретичні засади диверсифікації діяльності підприємства в умовах нестабільного бізнес-середовища. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Економіка та управління національним господарством. Том 29 (68). № 5. 2018. С. 15-19.

2. Музиченко М.В. Місце і роль диверсифікації постачання енергоносіїв у системі забезпечення енергетичної безпеки ЄС. Причорноморські економічні студії. Випуск 21. 2017. С. 15-18.

3. Поручник А.М., Кулаковський К.О. Енергетична безпека та диверсифікація енергоресурсів. Економіка та держава. № 8/2017. С. 18-21.

4. Дзьоба О.Г. Про деякі аспекти оцінювання енергетичної безпеки з урахуванням ризиків суб'єктів паливно-енергетичного комплексу. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості». 2016. № 1 (13). С. 37-41.

5. Дзьоба О.Г., Сімків Л.Є., Кафка С.М. Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку соціально-економічних систем в контексті підвищення енергетичної безпеки України. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2017. 274 с.

6. Степанова А. Диверсифікація енергетичної залежності України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. № 7(172)/2015. С. 69-73.

7. Henderson B. Henderson on Corporate Strategy. New York: ABT Books, 1989. 564 p.

Кишин О.В., Сенік Л.Я., Яхно Т.П.
Львівський інститут економіки і туризму

СФЕРА ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ: СУТЬ ТА МІСЦЕ У РИНКОВІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Сфера туристичних послуг є специфічним і складним об'єктом управління. Туризм відіграє певну економічну роль та значущість у світовій економіці, національному господарстві окремих країн та регіонів. Однією з характерних його ролей у глобальному масштабі є те, що він є стимулятором і каталізатором економічного зростання, оскільки активно сприяє зростанню індивідуальної та суспільної продуктивності праці; створює умови та стимулює розвиток низки нових виробничих і обслуговуючих секторів, які спеціалізуються на випуску товарів та послуг туристичного призначення; прискорює впровадження сучасних виробничих та обслуговуючих технологій і стимулює інноваційні процеси; активізує попит на продукцію, обладнання, технології, ноу-хау шляхом реклами

товарів та послуг місцевого виробництва; стимулює інвестиційні процеси як усередині країни або в окремих її DESTИНАЦІЯХ, так і шляхом залучення капіталів із-за кордону.

Зазначена проблематика розглядалась нами в контексті перспективи розвитку туристичного та готельного бізнесу в умовах глобалізації [1, с.16] та екологічного туризму України [2, с. 89].

Також туризм відіграє роль макроекономічного мультиплікатора. Це відбувається за рахунок помноження ефекту від туристичної діяльності у суміжних галузях економіки (торгівлі, транспорті, промисловості, будівництві); проникнення інвестицій і імпорту товарів; зростання податкових надходжень від підприємств сфер туризму, мультиплікації зайнятості населення.

Важливою є роль туризму як балансуєчого фактору та компенсатора в процесі економічного розвитку через поліпшення галузевої структури національного господарства; покращення балансу зайнятості робочої сили, доходів і витрат населення; активізацію платіжного балансу країн і регіонів з переважним розвитком в'їзного туризму; перерозподіл національного доходу усередині країни та у міжнародному масштабі.

Найбільш відчутною є економічна роль і значення туризму для національної економіки держави. В теорії і практиці вона пов'язана переважно з активним міжнародним туризмом в його якості «прихованого» або «невидимого» експорту. Він характеризується низкою конкурентних переваг по відношенню до економічних інтересів країни, що приймає туристів, у порівнянні з іншими формами міжнародних економічних відносин.[5].

У просторовому плані можна виділити такі види ринків:

1. Світовий ринок – глобальна система конкурентних виробничо-споживчих відносин, що стимулює підвищення економічної ефективності виробництва й реалізації туристичних послуг.

2. Національні ринки країн світу, що функціонують у системі нормативно-правових обмежень і стимулів, формованих державами.

3. Загальні ринки країн, що утворюють інтеграційні угруповання (Європейський союз, НАФТА, АСЕАН, СНД і ін.), поступово утворюючи єдині економічні простори.

4. Ринки регіонів усередині країн, що мають відмінності (особливості) у порівнянні один з одним, що виражають специфіку соціально-економічного розвитку регіонів.

5. Місцеві ринки, що приблизно відповідають масштабам мікрорегіонів, які для місцевих жителів, як правило, становлять звичайне місце проживання, переміщення за межі якого може вважатися туристичною подорожжю [4].

Туристичний ринок – це сфера задоволення потреб населення у послугах, пов'язаних з відпочинком, змістовним проведенням дозвілля чи оздоровленням. Економічний зміст ринку туристичних послуг розкривається через його функції, основними з яких є:

1) регулятивна функція полягає у тому, що ринок забезпечує збалансованість попиту і пропозиції, узгодження виробництва і споживання туристичних продуктів в цілому та по окремих сегментах.

2) стимулююча функція – забезпечує стимулювання підвищення економічної ефективності виробництва туристичних послуг в умовах конкуренції та досконалення пропозиції відповідно до особливостей попиту в різних міжнародних регіонах;

3) оптимізаційна функція – оптимізує використання факторів виробництва туристичних послуг, «показує» виробникам які, у якій кількості та для кого необхідно виробляти туристичні послуги.

4) інформаційна функція – надає інформацію про усереднені параметри сукупних попиту і пропозиції на різні види туристичних послуг, забезпечує встановлення ціннісних еквівалентів для купівлі-продажу туристичних продуктів.

5) сануюча функція – ринок вибирає з обігу ті туристичні послуги або їх виробників, які не можуть забезпечити мінімальний стандарт якості [3].

Міжнародний активний туризм сприяє також активізації платіжного балансу країни та компенсації негативного сальдо у ньому, збільшенню валютних резервів і підвищенню

економічної стабільності національної валюти. Вплив туризму на національну економіку країни вимірюється рядом економічних показників: питомою вагою туризму в створенні валового внутрішнього продукту, надходженнями від підприємств сфери туризму до державного бюджету у вигляді податків і зборів, особистих доходів громадян у формі заробітної плати для зайнятих у сфері гостинності та часткою оплати туристичних послуг у структурі споживчих витрат середньо статичного домогосподарств [5].

Отже, туристичний ринок як ринкова система функціонує завдяки механізму постійної взаємодії попиту та пропозиції, адаптації підприємств сфери туризму до швидко змінюваного навколишнього середовища. Розвиток ринку туристичних послуг має важливе соціально-економічне значення, оскільки сприяє залученню інвестицій, зайнятості населення, розвитку інфраструктури країни та світового господарства.

1. Вітер О.М. Розвиток туристичного та готельного бізнесу в умовах глобалізації // О.М. Вітер, О.В. Килин, Н.М. Стручок // Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». Випуск 49. 2020. С. 16-21.

2. Гальків Л.І., Килин О.В., Стручок Н.М. Екологічний туризм в Україні: стан та перспективи розвитку / Вісник Одеського національного університету: зб. наук. праць. Серія: Економіка. Том 20. Випуск 3. 2015. Одеса: В-во Одеського національного університету, 2015. С. 189-193.

3. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні: навч. посіб. Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. 180 с.

4. Василюх Н.В. Особливості та сучасні аспекти функціонування ринку туристичних послуг / Збірник наукових праць "Торгівля, комерція, підприємництво". Львів. 2011. Випуск 13. С. 122-125.

5. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / за заг. ред. професора В.Г. Герасименко. Одеса: Астропринт, 2013. 334 с. С. 9-12.

Козак Л.С., Федорук О.В.

Національний транспортний університет

СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК НОВИЙ ПІДХІД В ІННОВАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Концепція смарт-спеціалізації є новим підходом щодо фінансування досліджень та інновацій і регіонального розвитку країн ЄС. Відповідно до визначення, сформульованого експертами ОЕСР, смарт-спеціалізація є інноваційною основою для національних економік, метою якої є ілюстрація яким чином державна політика, структурні умови, політика у сфері досліджень і розробок, інвестицій в інновації може впливати на економічну, наукову та технологічну спеціалізацію регіонів, на їх продуктивність, конкурентоспроможність й економічне зростання.

Смарт-спеціалізація розглядається в розвинених країнах як концептуальна модель формування не тільки інноваційної, а й соціально-економічної політики в цілому. Вона передбачає виявлення і стимулювання розвитку унікальних галузей або видів економічної діяльності, що власне й становлять спеціалізацію тих чи інших регіонів у рамках національної економічної системи (рис. 1). Розумна спеціалізація передбачає не стільки стимулювання інновацій, скільки активізацію довгострокових структурних змін в економіці регіону з орієнтацією на перспективу, тобто формування такої політики, яка дасть регіону змогу зайняти важливі ніші на глобальних ринках.

Смарт-спеціалізація базується на чотирьох принципах економічної трансформації:

1. Критична маса і строгий відбір: обмежена кількість пріоритетів на основі власних можливостей та міжнародної спеціалізації. Концентрація фінансових ресурсів і більш ефективне управління бюджетом.

2. Конкурентна перевага: адаптація інноваційного потенціалу до потреб бізнесу через підприємницький пошук.

3. Кластери та контакти: розвиток кластерів та створення платформ для міжгалузевих зв'язків у регіоні та поза його межами.